

Andrej Brence

POKRAJINSKI MUZEJ PTUJ - POROČILO O DELOVANJU ETNOLOŠKEGA ODDELKA V LETU 1998

Na oddelku je potekalo redno urejanje muzejske dokumentacije. Največ časa smo namenili ureditvi fonda pustnih mask. Poleg tega smo obdelovali zbirko slik na steklo, plakatov in preuredili oddelčno knjižnico. Očistili in zaščitili smo še številne manjše lesene predmete iz depoja.

Na terenu smo dokumentirali pustne prireditve v Ptujju in okoliških vaseh, letne sejme in druge prireditve v mestu. V jeseni smo pričeli z zbiranjem podatkov o vinogradništvu in viničarjih na območju Podlehnik ter o pustnem šemljenju v Zgornjem Gruškovju v Halozah. V začetku leta smo za muzej pridobili številne pustne like in predmete za nastajajočo zbirko mask. V drugi polovici leta pa smo kupili kompletno skupino pustnih oračev (konjiča, pokač, pobirač, plug in koranti) iz Zgornjega Gruškovja v Halozah in kopjaša iz Markovec na Ptujskem polju. (Omenjene like smo namestili v stalno zbirko in predstavili z zloženko na nedeljski matineji, 7.2.1999).

Pomagali smo pri ureditvi šolske etnološke zbirke v podružnični šoli v Stopercih v Halozah. Predmete zanjo so po domovih zbrali otroci in učiteljice.

Pri izdelavi spominkov smo sodelovali z oblikovalko Vilino Hauser iz Slovenj Gradca. Za izdelavo miniaturnih lesenih lutk pustnih oračev iz Lancove vasi, kurentov, picekov in vil se je navdušila po ogledu zbirke mask. Izdelki so bili jeseni leta 1998 nagrajeni s tretjo nagrado za spominek na sejmu GOST - TOUR v Mariboru.

S predlogom za izdelavo pustnih mask in spominkov smo sodelovali tudi pri programu PHARE za pospeševanje turizma v ptujski regiji.

Meseca decembra je RTV Slovenija snemala reportažo o zbirki mask in njenih novih pridobitvah. Reportažo je pripravil novinar Jadran Sterle.

Razstavna dejavnost

Januarja in februarja smo postavljali stalno zbirko mask z naslovom Zgodbe o tradicionalnih pustnih maskah. Jedro zbirke predstavljajo tradicionalni pustni liki s Ptujkega in Dravskega polja, s Haloz in Slovenskih goric, ki jim kot pustnemu sprevedu sledimo skozi pet razstavnih prostorov v drugem nadstropju gradu. Na ogled so pustni orači, ruse, medved, baba nosi deda, piceki, vile, plohariji, kopanja, haloški, jurek, cigani, hudič in koranti. Del zbirke je namenjen tudi sodobnemu in otroškemu maskiranju, kurentovanju in drugim pustnim prireditvam ter uporabi korantovega lika v umetnosti, filateliji, spominkarstvu in v druge komercialne namene. Pri postavitvi smo poleg obstoječega fonda muzealij uporabili tudi na novo pridobljene maske, ki smo jih kupili od folklornih društev in posameznikov. Poleg tega smo nabavili še nekaj sodobnih mask in ustreznih rekvizitov. Postavitev je dopolnjena z bogatim slikovnim gradivom, številnimi fotopovečavami, zvočno kuliso (glasba Milka Lazarja) in videofilmom. Natisnjeni so bili katalog, plakat in vabilo za razstavo. Avtorja razstave in tekstov v katalogu sta Andrej Brence in Aleš Gačnik. Uvod v katalogu je napisal

dr. Janez Bogataj. Zbirka je bila odprta na predpustni četrtek, 19.2.1998. Slavnostni govornik na otvoritvi je bil dr. Janez Bogataj, avtorsko glasbo pa je nastopil Lado Jakša iz Ljubljane.

Konec leta smo pripravili še razstavo Vinske etikete s preloma stoletja do druge svetovne vojne. Ta razstava sodi v serijo nedeljskih matinej, ki potekajo v muzeju zapovrstjo že drugo leto. Na njih posamezni oddelki predstavljajo posamezne sklope gradiva iz svojih fondov.

Tako smo 8. novembra v drugem nadstropju gradu razstavili vinske etikete ptujskih vinogradnikov in trgovcev z vinom od začetka 20. stoletja do konca druge svetovne vojne. Poleg teh je bilo razstavljenih še nekaj cenikov in vinskih kart, prav tako iz tega časa. Ob razstavi je bila natisnjena tudi zloženka. Avtor besedila in razstave, ki je bila odprta do 31. decembra 1998, je bil Andrej Brence.

S predmeti smo sodelovali tudi pri tujih razstavah. Za razstavo »Vom Hellequin zum Harlekin« Mythen und Masken v gradu Ebenau (Feistritz/Rosental) na avstrijskem Koroškem smo posodili osem pustnih mask oziroma rekvizitov. Razstava je bila odprta od 5.7.1998 do srede novembra 1998. Avtorica razstave je bila mag. Geraldine Klever iz Celovca.

Na oddelku smo bili konec leta 1998 zaposleni etnolog Andrej Brence, etnologinja - pripravnica Monika Simonič in dokumentaristka Smiljana Kovačec. Z mesecem majem 1998 je etnolog Aleš Gačnik zaradi odhoda v drugo ustanovo prenehal z delom v muzeju.

Magda Peršič

POROČILO ETNOLOŠKEGA ODDELKA NOTRANJSKEGA MUZEJA POSTOJNA ZA LETO 1998

Podobno kot že nekaj let tudi leto 1998 ni prineslo rešitve prostorske problematike Notranjskega muzeja, saj muzej še vedno nima razstavnih niti primernih depojskih prostorov. Zato tega je delovanje etnološkega oddelka omejeno, saj so onemogočene posamezne dejavnosti v sklopu redne dejavnosti.

V letu 1998 je etnološki oddelk Notranjskega muzeja pridobil 73 predmetov, katerih večina pripada bodoči depandansi muzeja - Fužini v Grahovem. Vsi pridobljeni predmeti so bili podarjeni.

V okviru **muzejske dokumentacije** je bilo evidentiranih 136 in dokumentiranih 41 predmetov, diateka se je povečala za 360 in fototeka za 52 enot. Opravljenih je bilo 23 terenskih dni.

Poleg etnološke dokumentacije sem kot bibliotekarka in vodja **muzejske knjižnice** odgovorna za inventarizacijo tekočega knjižnega gradiva.

V sklopu **pedagoško animativne dejavnosti** sem predstavila delovanje in problematiko muzeja posameznim skupinam ter individualnim obiskovalcem. Nekatere obiskovalce sem vodila po Polharski zbirki, depandansi muzeja na Pristavi, gradu Snežnik. Prav tako sem predstavila problematiko muzeja v lokalnih medijih (Radio'94, Radio Koper-Capodistria).

Februarja sem bila mentorica dvema študentkoma etnologije in kulturne antropologije (Martini Erjavec in Luciji Horvat), ki sta pri nas opravljali obvezno prakso.

Šestič zapovrstjo sem sodelovala v Zgodovinski komisiji za ocenjevanje raziskovalnih nalog mladih raziskovalcev zgodovine pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Zaradi rekordnega števila nalog (143) mi je

ocenjevanje nalog z zaključnim srečanjem vzelo kar precej časa. Tudi zato smo se člani komisije odločili, da potek naslednjega srečanja, ki bo ob tridesetletnici raziskovalnega delovanja v okviru ZPMS, spremenimo oziroma razdelimo na regijska in republiško zaključno srečanje.

Nadaljevala sem s sodelovanjem z osnovnošolskimi krožki, s Kmetijsko svetovalno službo Postojna, z Društvi kmečkih žena Pivka in Postojna, s Turističnim društvom Loška dolina, Inštitutom za raziskovanje Krasa, s posameznimi muzeji in etnologi v Sloveniji in tujini.

Najnehvaležnejše je bilo sodelovanje s posamezniki - ljubitelji oziroma podjetniki in trgovci kulturne dediščine, ki so prihajali na etnološki oddelek po pomoč oz. informacije za svojo dejavnost. Več o tej problematiki sem napisala v poročilu za leto 1997 (Glasnik SED 38/1,2, 1998). Na tem mestu pogrešam Muzejsko sekcijo v okviru SED, saj me zanima, ali se tudi ostali kustosi etnologi soočajo s tovrstno problematiko.

Publicistično dejavnost sta obogatila dva strokovna prispevka; za Naturo Croatico sem prispevala članek "Dormouse hunting as part of Slovene national identity", v Glasniku SED pa sem objavila prispevek Mladi raziskovalci zgodovine pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije.

IZOBRAŽEVALNO DEJAVNOST so v letu 1998 predstavljala:

- strokovna srečanja; muzeoforumi, Krasoslovna šola, srečanje slovenskih konservatorjev z dvodnevno ekskurzijo po postojnsko-pivški regiji in Vipavski dolini, obisk delavcev Goriškega muzeja,
- posvet SED o etnološkem delu zamejskih Slovencev, predstavitev 15-letnega delovanja Avdiovizualnega laboratorija pri SAZU, mednarodni simpozij o etnoloških in antropoloških vidikih preučevanja smrti,
- alternativno raziskovalno in avanturistično popotovanje po JAR, Namibiji in Botsvani (v svoji režiji) z ogledom bušmanskih jamskih slikarjev v Namibiji (Twyfelfontein, Brandberg, Spitzkoppe) in obiskom Grmičarjev (Ncoakhoe) v Botsvani (Kuru development center).

Saša Florjančič

MUZEJI RADOVLJIŠKE OBČINE - KOVAŠKI MUZEJ KROPA POROČILO O DELU V LETU 1998

V letu 1998 sva bila v Kovaškem muzeju v Kropi, ki deluje v okviru zavoda Muzeji radovljiske občine, zaposlena kustodinja Saša Florjančič, sicer etnologinja, in vodič-oskrbnik Joža Eržen. Kot vodička je z muzejem honorarno sodelovala še študentka zgodovine Metka Kavčič, pri vzdrževalnih delih in prezentaciji kovanja žebeljev v vigenjcu Vice pa je Joži Erženu občasno pomagal Marjan Dermota. Muzej je obiskalo 9282 obiskovalcev, od tega 7538 domačih in 1744 tujih. Zabeležili smo 451 vodstev po muzejski zbirki, starem trškem jedru in vigenjcu Vice, med obiskovalci pa so kot že vrsto leto doslej prevladovala šolske skupine. Vodniško-pedagoško delo, ki je pomemben del dejavnosti Kovaškega muzeja, je zato potekalo po že uveljavljenem redu, le da smo v preteklem letu večjo pozornost namenili predšolskim otrokom. Likovno delavnico na temo kroparskega kovaštva smo ob sodelovanju domačega vrtca vključili v aktivnosti ob mednarodnem dnevu muzejev (18. maj), v juniju pa smo skupaj z vrtcem pripravili manjšo priložnostno razstavo »Praznično leto v kroparskem vrtcu«.

V preteklem letu je muzej pridobil 76 predmetov, od teh so za načrtovano muzejsko predstavitev Kroepe v 20. stoletju pomembnejši zakonska spalnica iz začetka 20. stoletja in predmeti, ki smo jih odkupili po stečaju Tovarne vijakov Plamen Kropa. Tudi fototeka se je močno obogatila, kajti Miran Kambič, dipl. ing. arh. in fotograf, je zaključil naročeno fotografiranje arhitekture v Kropi in muzeju oddal 997 negativov z veliko dokumentarno vrednostjo. Skupno je bilo inventariziranih 290 fotografij, 1214 negativov in 66 diapozitivov. Število enot v muzejski strokovni knjižnici je naraslo za 55, poleg tega je Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Kranj, ob stečaju tovarne Plamen za muzej prevzel 155 izvodov tovarniškega glasila Plamen. Predsednik Slovenskega rodoslovnega društva Peter Hawlina je v računalnik vnesel novo različico računalniškega rodoslovnega programa Brother's Keeper in del že vnešenih podatkov o kroparskih družinah.

Pri raziskovalnem delu sem se ukvarjala z biološkimi in migracijskimi obeležji kroparskega prebivalstva v 19. in 20. stoletju in še posebej z vplivi pospešene industrializacije Kroepe v 20. stoletju na strukturo in fiziognomijo naselja. Med letom se je zvrstilo kar nekaj prireditvev in dve občasni razstavi. Dne 26. februarja smo predstavili zbornik »Kroparske družine od 15. do začetka 20. stoletja«. Ob tej priložnosti je Janez Šmitek, avtor dobršnega dela rodoslovnih raziskav o Kropi, obširneje predstavil kroparske Potočnike. Ob mednarodnem dnevu muzejev (18. maj) so se muzeji na Gorenjskem povezali in v skupni akciji popularizirali muzejsko dejavnost z raznolikimi prireditvami, delavnicami in kulinaricnimi predstavitevami. Kovaški muzej je tako v nedeljo, 17. maja, odprl vrata vigenjca Vice, kjer so se muzejski obiskovalci lahko preizkusili v kovanju žebeljev, popoldne pa smo jim postregli tudi z žonto - jetrno juho, ki je kroparska kulinarčna posebnost. Ob kovaškem šmarnu (2. julij, prvotno praznik kroparskih žebjarjev, zdaj krajevni praznik) smo v sodelovanju z radovljiško galerijo Šivčeva hiša v ciklu razstav »Naš kraj in ljudje« pripravili spominsko razstavo Kamila Legata (1935-1995), akademskega slikarja, po rodu iz Kroepe, ki je v slovenski likovni umetnosti zapisan predvsem kot krajinar. Septembra smo se z razstavo »Arhitekturna podoba Kroepe danes« vključili v prireditve ob Dnevh evropske kulturne dediščine, v preteklem letu posvečenih srednjeveškim mestom. S fotografsko razstavo, ki je zaradi obsežnega fotodokumentarnega dela Mirana Kambiča nastajala več let, in predavanji smo želeli opozoriti na problematiko življenja v spomeniško zaščiteni Kropi. Ob otvoritvi 26. septembra so predavali dr. Cene Avguštin (Umetnostnozgodovinski spomeniki Kroepe), Vladimir Knific (Spomeniškovarstvena služba) in dr. Peter Fister (Nekateri uspešni primeri revitalizacije starih bivalnih jeder pri nas in v svetu). Ob koncu novembra smo v prostorih domačega vrtca organizirali ustvarjalno delavnico - že šesto prednovoletno srečanje za kroparske žene in druge udeleženke. Petra Fon Škrjanc, likovna pedagoginja in keramičarka iz Bovca, je udeleženke seznanila z nekaj pristopi v keramiki, nakar smo izdelke delavnice 17. decembra predstavili tudi v Kovaškem muzeju, ko smo ob ponatisu božičnih razglednic z motivi jaslic iz Kroepe pripravili predavanje »Jaslice in božični čas«. Predaval je prof. Leopold Grčar, ki na številnih potovanjih sledi jasličnemu izročilu po vsem svetu, v drugem delu pa sem prisotnim predstavila ljudsko ustvarjalnost kroparskih in kamnogoriških izdelovalcev jaslic.

V preteklem letu sem si ogledala več muzejskih zbirk in razstav po Sloveniji in v tujini, od strokovnih srečanj pa sem se udeležila le posveta »Etnološko delo Slovencev v Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem« v organizaciji SED v Ljubljani (15.-16. okt.). Sodelovala sem v aktivni kustosov pedagogov muzejev na Gorenjskem, ki je začel delovati junija lani.

Vzdrževalna dela na muzejskih objektih, ki so lani zadevala predvsem vigenjce Vice, je opravljal vodič in oskrbnik Joža Eržen, pomagal mu je Marjan Dermota. Popravila sta vigenjski meh in ješo (kovaško ognjišče). Kot že leto poprej sta sodelovala na Erazmovem viteškem turnirju v Predjami (30. avg.), kjer sta na srednjeveški tržnici kovala žebelje in s tem popularizirala muzej in kroparsko kovaštvo. Za drugo